

Bibliotekplan for Gjerstad kommune

Vedtatt av kommunestyret 21.03.2024

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
1. Innledning	3
2. Nasjonale, regionale og lokale føringer.....	3
2.1 Lov om folkebibliotek	3
2.2 Nasjonal bibliotekstrategi	3
2.3 FNs bærekraftsmål og bibliotekene – det grønne skiftet.....	4
2.4 Serviceerklæringen for Agderbibliotekene	4
2.5 Lokale føringer.....	4
3. Bemanning og organisering	5
4. Satsingsområder, mål og tiltak	5
Satsingsområde 1:	6
Satsingsområde 2:	8
Satsingsområde 3:	9
Satsingsområde 4:	10

Sammendrag

Folkebiblioteket har de siste årene vært gjennom en omfattende utvikling, og den er ikke over. Den tradisjonelle rollen som oppbevaringssted for bøker er ikke lenger beskrivende for alt folkebiblioteket gjør. I dag er biblioteket i ferd med å ta rollen som en aktiv kultur- og kunnskapsformidler og en møteplass med et bredere mandat i samfunnet enn tidligere.

Folkebiblioteket skal styrke demokratiet og ytringsfriheten, sikre tilgang til kunnskap og informasjon for alle, bidra til utvikling av leseferdigheter og leselyst, sikre at alle har tilgang til pc og internett, og være en møteplass og arena for offentlig samtale og debatt.

Gjerstad folkebibliotek gjennomfører flere varierte arrangement årlig, som er relativt godt besøkt, men har dessverre mindre besøk, utlån og aktivitet på daglig basis, sett opp imot andre sammenlignbare kommuner. Vi vil i planperioden jobbe for å snu denne trenden, og fortsette med å ta endringer og utfordringer på alvor og jobbe aktivt og strukturert for et folkebibliotek med økt fremtidig samfunnsverdi, gjennom å se på innhold, struktur, plassering og form.

For å klare å nå målene i planen er det viktig å vurdere hvilket grunnlag vi har for å klare det, innenfor geografisk plassering, struktur og det innholdet og de rammene folkebiblioteket har.

1. Innledning

Med denne planen ønsker kommunen å utvikle og styrke Gjerstad folkebibliotek i rollen som bokformidler, kunnskapsaktør, litteratur- og kulturarena og møteplass.

Planen er et kortfattet og konkret verktøy i utviklingen av biblioteket. Den overordnede målsettingen defineres her i innledningen og fire satsingsområder presenteres i kap. 4 i planen. Hvert satsingsområde, med målsetning og konkrete tiltak, skal bidra til å nå det overordnede målet.

Overordnet målsetting

Gjerstad folkebibliotek skal være hyppig besøkt og kjent i hele kommunen som en fremoverlent og aktiv formidler av kunnskap, litteratur og kultur, for alle kommunes innbyggere, i alle aldre og fra alle samfunnslag.

I arbeidet med planen har vi tatt utgangspunkt i signaler og føringer fra nasjonale, regionale og lokale dokumenter. Disse dokumentene presenteres kort i selve planen, og kan leses i sin helhet på nettet.

2. Nasjonale, regionale og lokale føringer

2.1 Lov om folkebibliotek

Lov om folkebibliotek definerer kommunenes plikt til å ivareta innbyggernes behov for bibliotektenester og beskriver bibliotekenes verdigrunnlag og samfunnsoppdrag. Loven har endret kravene til folkebibliotekene i takt med utviklingen i samfunnet, og den krever i dag at norske folkebibliotek aktivt formidler samlingen sin, samtidig som de skal være offentlige møteplasser og arenaer for samtale og debatt.

2.2 Nasjonal bibliotekstrategi

Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet lanserte høsten 2019 *Rom for demokrati og dannelse - nasjonal bibliotekstrategi 2020-2023*. Målet i strategien er å videreutvikle bibliotekene som relevante og viktige kunnskapsinstitusjoner som bidrar til folkeopplysning og dannelse for befolkningen. Tre tiltaksområder skal bidra til å oppnå målet:

1. Formidling
2. Samarbeid og utvikling
3. Infrastruktur

De to første hovedområdene er retningsgivende for folkebibliotekene. Infrastruktur utvikles i hovedsak av Nasjonalbiblioteket.

2.3 FNs bærekraftsmål og bibliotekene – det grønne skiftet

International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) har bidratt til forhandlingene som førte fram til FNs 17 bærekraftsmål i 2015.

Bibliotekenes arbeid er synlig i alle hovedmålene, særlig når det gjelder offentlige tilgang til informasjon, tilgang til teknologi og livslang læring. Bibliotekene befinner seg i skjæringspunktet mellom kultur, utdanning og livslang læring, folkehelse og sosialt arbeid.

Bibliotekene er tuftet på ideene om folkeopplysning og delingsøkonomi. Gjennom formidling av samlinger, arrangementer og tjenester bidrar bibliotekene til at innbyggerne kan leve sine liv på en bærekraftig måte og derigjennom kunne bidra til at samfunnsutviklingen er bærekraftig.

2.4 Serviceerklæringen for Agderbibliotekene

Folkebibliotekene i Agder har gitt ut en felles serviceerklæring som sier hva bibliotekene er og hva brukeren kan forvente. Oppsummert er biblioteket er en møteplass og kunnskapsarena, hvor de ansatte gjør sitt beste for å hjelpe og veilede den som ønsker det.

2.5 Lokale føringer

Kommuneplan for Gjerstad kommune 2024-2036

For å bedre levekårene for alle og legge grunnlaget for en sunn og god vekst i kommunen i planperioden, vektlegges følgende hovedsatsingsområder i planen:

- Omsorg og helse
- Oppvekst og utdanning
- Senterutvikling
- Befolkningsutvikling

Folkebiblioteket støtter på mange måter opp om disse hovedområdene, men i særlig grad hovedområdene *Oppvekst og utdanning* og *Omsorg og helse*. Bibliotekets fokus er å være en arena for kunnskap, dannelse og kritisk tenkning, formidle litteratur og lesing, samt være en møteplass for alle.

Folkebiblioteket i Gjerstad har lav bruksgrad utover de arrangementene som gjennomføres spesielt. De få som bruker det, er i hovedsak godt voksne. Hvordan kan folkebiblioteket bli mer tilgjengelig generelt, og for barn og unge spesielt, i sitt virke, i det daglige?

Folkebibliotekets funksjon og plassering er viktig med tanke på senterutvikling. Det handler da om hvordan vi gjør biblioteket mest mulig tilgjengelig, men også hvordan folkebiblioteket sammen med andre funksjoner kan styrke både sitt eget virke og de andre funksjonene rundt. Hvordan kan folkebiblioteket gi mest mulig synergieffekter i sin funksjon og plassering?

3. Bemanning og organisering

Gjerstad folkebibliotek er underlagt '*Plan og Samfunnsutvikling*'. Det er pr. nå åpent 15 timer i uka, fordelt på 3 dager, men gjennom ordningen «meråpent bibliotek», kan lokalbefolkningen låne bøker når de vil, mellom klokka 6 og 23.

Folkebiblioteket har biblioteksjef i 100 % stilling, og hen ivaretar også kommunens kulturfunksjon og samarbeider med frivilligsentralen og skolebiblioteket. I folkebibliotekets åpningstider er det en assistent som bemanner biblioteket.

Bokbudsjettet blir stadig redusert. Ved økt aktivitet mot målgruppa barn og unge, kreves det en sterkere økonomi i forbindelse med et behov for aktuell litteratur for barn og unge, samt et større tilbud av bøker til barnehagene (jfr. READ Agder prosjektet som foregår i Gjerstad i 2022-2024).

Et foreslått og sterkt ønsket tiltak om minst ett årlig besøk fra barnehagebarn og skoleelever på folkebiblioteket, vil kreve økonomi til busstransport på grunn av avstanden. Det optimale ville være at både barnehage og skole hadde lettere tilgang til folkebiblioteket på daglig basis. Pr. i dag er det kun den minste barnehageavdelingen (Alvheim) som har gangavstand til folkebiblioteket.

Et helhetsblikk på økonomi, bemanning, bruken av bibliotek og avstand til skole og barnehageavdelingene i kommunen, litteratur- og kunnskapsformidling og skaping av leselyst og leseglede, tilsier at det er nødvendig å vurdere fordeler og ulemper ved dagens bibliotekløsning og lokasjon opp imot en samlokalisering av folkebibliotek og skolebibliotek, og/eller eventuelt en annen lokalisering av folkebiblioteket.

4. Satsingsområder, mål og tiltak

Nasjonale føringer viser tydelig at folkebibliotekets rolle er i endring. Biblioteket skal ikke lenger bare stille bøker til rådighet for befolkningen, men være en aktiv formidler av litteratur, kultur og kunnskap. Biblioteket er en arena der befolkningen kan møte meningsfeller og -motstandere til samtale og debatt. Et velfungerende folkebibliotek styrker og videreutvikler demokratiet.

Å ha et åpent og tilgjengelig folkebibliotek, som jobber aktivt for en kunnskapsrik og reflektert befolkning, fra vugge til grav, er en styrke for lokalsamfunnet, og bør satses på.

Satsingsområde 1: Litteraturformidling til barn, unge og barnefamilier i tett samarbeid med barnehage og skole

Foto: Alheim barnehage

Forfatterbesøk
Foto: Randi Lundvall

En av folkebibliotekets viktigste oppgaver er formidling av litteratur og leseglede, og å sørge for at alle får tilgang til litteraturopplevelser, uavhengig av økonomisk og sosial bakgrunn. Barnehagen og skolen jobber også med språk og litteratur, og ved å styrke og systematisere samarbeidet mellom barnehage, skole og folkebibliotek, vil vi kunne nå felles mål ved å bruke ressursene til kommunen smartere.

Mål

Gjerstad folkebibliotek er en aktiv formidler av litteratur til barn, unge og barnefamilier, og skal styrke samarbeidet mellom barnehage, skole og folkebibliotek.

Tiltak

- Utrede hva som skal til for å få til økt bruk av biblioteket, samt få utnyttet ressursene best mulig.
- Se på muligheten for å få på plass en evt. bibliotekfilial på Brokelandsheia.
- Avsette midler til skolebibliotekressurs. Dette er spesielt viktig om en i utredningen kommer til at folke- og skolebiblioteket ikke samlokaliseres.
- Biblioteksjefen er ukentlig i skolebiblioteket, koordinert med folkebibliotekets åpningstider.
- Biblioteksjefen samarbeider med barnehagen og skolen i gjennomføringen av lesekampanjer og leseprosjekt.
- Folkebiblioteket legger til rette for egne lesekampanjer. Eksempel er Sommerles.no, en digital lesekampanje for barneskoleelever som motiverer barn til å lese og finne leseglede i sommerferien.
- Barnehagebarna og skoleelevene besøker folkebiblioteket minst en gang hvert år, for å bli kjent med folkebiblioteket, og bli presentert for ny litteratur tilpasset deres aldersgruppe.
- Det opprettes et samarbeidsforum for skole- og folkebibliotek.
- Kommunens vedtatte samarbeidsavtale mellom folke- og skolebibliotek revideres jevnlig og følges opp av partene.
- Folkebiblioteket tilbyr barnehagen
 - høytlesing enten i barnehagen eller på folkebiblioteket, minst fire ganger i året, ellers sørger barnehagen for jevnlig høytlesning gjennom året.
 - utplassering av bokkasser fra folkebibliotekets samling, som byttes ut jevnlig.

SKOLE- BIBLIOTEK

10 nøkler til leseglede

1. SLIPP ALT OG LES
2. FINN RETT BOK TIL RETT TID
3. TILBY NY OG AKTUELL LITTERATUR
4. BAD I BØKER
5. FRIST OG SMITT MED LITTERATURFORMIDLING
6. VIS INTERESSE OG GI OPPMERKSOMHET
7. LES SELV
8. VÆR RAUS OG POSITIV
9. SKAFF DEG SAMARBEIDSPARTNERE
10. HA ET EKSTRA FOKUS PÅ GUTTENE

Kilde: Skolebiblioteket. Læring og leseglede i grunnskolen. Line H. Hjeltnes, 2018.

Satsingsområde 2: Møteplass for samvær og kunnskapsformidling

Folkebiblioteket som møteplass er en lovpålagt oppgave. Et levende samfunn trenger nøytrale arenaer hvor mennesker møtes, og meningsutveksling og debatt kan finne sted.

Folkebiblioteket skal være en aktiv formidler av kunnskap. Dette kan gjøres ved kurs og individuell veiledning. Folkebiblioteket skal ikke stå alene for innholdet, men sammen med andre skape en arena for livslang læring.

Mål

Folkebiblioteket er en hyppig brukt og åpen møteplass, som tilrettelegger for uformell samtale og debatt, leseglede, kunnskapsformidling og livslang læring.

Tiltak

- Folkebibliotekets åpningstider skal evalueres, og eventuelt justeres. Lørdagsåpent bibliotek vurderes.
- Biblioteksjefen skal etablere og videreutvikle samarbeid med enkeltpersoner og lag og foreninger i kommunen, i tett samarbeid med leder av frivilligsentralen.
- Folkebiblioteket har minst seks arrangement årlig som er målrettet overfor unge voksne, voksne og den eldre del av befolkningen gjennom temakvelder, debatter, litterære kulturarrangement mm.

- Folkebiblioteket planlegger, tilrettelegger og gjennomfører minst fire barne- og/eller familiearrangement på folkebiblioteket årlig. Dette gjøres i samarbeid med barnehage, skole, Ungdomsrådet og elevrådet på Abel.
- Folkebiblioteket planlegger, tilrettelegger og gjennomfører minst to ungdomsarrangement på folkebiblioteket årlig, i tett samarbeid med skolen, elevrådet på ungdomstrinnet på Abel, Ungdomsrådet og aktivitetshusets ungdomsklubb.
- Biblioteksjefen legger til rette for bruk av folkebibliotekets lokaler til læring, for eksempel som studieplass og til kurs.
- Folkebiblioteket har god tilgang til PC, internett og andre grunnleggende digitale tjenester for publikum i folkebibliotekets lokaler.
- Folkebiblioteket markedsfører tilgang til aviser, nasjonale og internasjonale som er tilgjengelig gratis i folkebibliotekets trådløse nett (Pressreader – nasjonalt fremforhandlet avtale på vegne av folkebibliotekene).
- Folkebiblioteket legger til rette for lesesirkler i samarbeid med frivilligsentralen.
- Folkebiblioteket er en integreringsarena, og arrangerer jevnlig kulturkafé og/eller språkkafé i samarbeid med frivilligsentralen og flyktningetjenesten.
- Folkebiblioteket arrangerer skrollekvelder. Inspirasjon kan være Arendals «welcomeHUB», bydel Ulvens «MandagsSTOPPEN» og/eller Solas «kullingersatsing», i tett samarbeid med frivilligsentralen og flyktningetjenesten.
- Meråpent bibliotek videreføres og gjøres ytterligere kjent.

Foto: Randi Lundvall

Satsingsområde 3: Litteratur og bokformidling til mennesker som av ulike årsaker ikke kommer seg til biblioteket.

Folkebibliotekets litteratur-, kunnskaps- og bokformidling skal strekke seg utover folkebibliotekets lokaler. Dette krever samarbeid med flere aktører.

Gjerstad kommune skal gi et tilbud om litteratur til personer som bor i institusjon eller som av andre årsaker ikke kommer seg til folkebibliotekets.

Mål

Folkebiblioteket er synlig utenfor bibliotekets lokaler. I tett samarbeid med frivilligsentralen, helse- og omsorgsenheten, barnehage og skole, gjøres litteratur og leseglede tilgjengelig i flere arenaer.

Tiltak

- Folkebiblioteket skal opprettholde og vedlikeholde bokkiosken på Gjerstad stasjon og «bokparken» i Dagsturhytta, i samarbeid med Abel skole.
- Folkebiblioteket skal vurdere å etablere en «pop-up» bibliotekfilial med populær litteratur på Brokelandsheia, i tett samarbeid med frivilligsentralen.
- Ved en eventuell samlokalisering av folke- og skolebibliotek på Abel skole, etableres en ubetjent bibliotekfilial i Aktivitetshuset i samarbeid med frivilligsentralen.
- Barnehage og skole samarbeider med helse- og omsorgsenheten om å få til lesestunder på tvers av generasjoner.
- Folkebiblioteket blir del av satsingen «Generasjonsgleding» og utreder hva folkebibliotekets bidrag skal være i samråd med barnehage og skole.
- Frivilligsentralen utreder mulighet for å rekruttere «lesevenner/lyttevenner» på Omsorgssenteret, i samarbeid med helse- og omsorgsenheten og andre aktuelle samarbeidspartene, som f.eks. Historielaget.
- Biblioteksjefen og leder av frivilligsentralen vurderer mulighet for litteratur- og bokformidling til brukere av hjemmetjenesten, habiliteringstjenesten, psykisk helse og avhengighet, i samarbeid med respektive tjenesteledere.

Satsingsområde 4: Folkebiblioteket som en digital arena.

Lavterskeltilbud i nærmiljøet kan bidra til å redusere digitalt utenforskap. Vi ønsker digital inkludering i alle aldersgrupper.

For flyktninger er digital inkludering viktig for å komme seg i arbeid. For eldre er det viktig å med digital kompetanse for å gjøre nytte av digitale hjelpemidler, kommunisere med omgivelsene, være mest mulig selvhjulpne og kunne bo lengst mulig i eget hjem. Økt digital kompetanse kan senke terskelen for å ta i bruk velferdsteknologi, for eksempel digital hjemmeoppfølging.

Mål

Folkebiblioteket tilrettelegger for økt digital kompetanse, også hos innbyggere med lav grad av digital kompetanse.

Tiltak

- Folkebiblioteket skal legge til rette for tilbud om opplæring i bruk av digitale løsninger, som f.eks. Digicafé, i samarbeid med Seniornett, gjerne også i samarbeid med nabokommunene.
- Det etableres samarbeid mellom folkebiblioteket, flyktningetjenesten og enhet for helse og omsorg som har som mål å øke digital inkludering av marginale grupper.
- Folkebiblioteket tar del i Generasjonsgleding-satsingen der ung og gammel møtes med målsetting om økt digital kompetanse for eldre.
- Finne muligheter for kompetanseheving omkring digitale verktøy etter modell fra andre kommune, for eksempel Vegårshei.